Maastricht in Beeld

Kasteel Bethlehem

63

november 2024

Kasteel Bethlehem

Het kasteel wordt al genoemd in 1288; Jan van Heelu beschrijft de slag bij Worringen (Woeringen bij Keulen). Daarin schrijft hij over de verwoesting van de woontoren casteel Limale. We horen daar de naam Limmel in. Dat is de naam van het naastgelegen dorp dat al sinds de 11de eeuw bestaat.

In 1318 werd de toren beleend aan Eustachius de Limmale. Vanaf rond 1500 viel het kasteel als balije onder de Duitse Orde en kreeg het de naam Bethlehem. Een balije is een ambtsgebied van de Duitse Orde met aan het hoofd een landcommandeur. De toren werd verbouwd en uitgebreid tot een ontspanningsoord voor de toenmalige eigenaar, de landcommandeur van balije Nieuwe Biesen in Maastricht.

Omstreeks 1650 stond het ook nog wel bekend als Kasteel van Limmel. Op 4 november 1670 tekende Josua de Grave de ruïnes van het kasteel. We zien een ronde toren met rechts daarvan een brug met twee bogen. Er is nog steeds zo'n brug, maar op die hoek staat geen toren meer. Net boven de brug zien we de torens van Maastricht. Josua noemt de plek nog T'huijs te Limmel Bij Maestricht.

Adres: Bethlehemweg 2
Wikipedia: wikipedia.org/wiki/Kasteel_Bethlehem

Collectie Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam. Schenking C. Schuurmans-Ripping / Fotografie: Studio Tromp

© regionaal historisch centrum limburg

Philippe van Gulpen, circa 1840, Regionaal Historisch Centrum Limburg, RHCL; LGOG 735

In 1707 werd het kasteel hersteld door de toenmalige landcommandeur. Maar in 1796 verklaarde de Franse overheerser alle kerkelijke bezittingen verbeurd en werd het goed verkocht aan een particulier. Rond 1806 werd het landhuis met de achthoekige toren gebouwd. Sindsdien ging het goed van hand tot hand. Rond 1840 tekende Philippe van Gulpen het complex. We zien er het huidige wel in terug, al ontbreekt op de tekening de achthoekige toren.

Het kasteel kwam door vererving in bezit van Gustave (II) Joseph Marie Eugène Regout. De hele voorgevel werd aangepast. Hij en zijn gezin zouden er tot in de jaren 1930 blijven wonen.
Daarna kreeg het kasteel allerlei bestemmingen: onderkomen van de Nationale Jeugdstorm (de jeugdbeweging van de NSB), een onderkomen voor kloosterlingen, een onderkomen voor een filmproductiemaatschappij en onderdak voor Italiaanse gastarbeiders.

Kijk eens even naar de prachtige tekening hiernaast, van Philippe van Gulpen.

Het landgoed is sinds 2021 deel van de landgoederenzone Maastricht - Meerssen dat de naam Buitengoed Geul & Maas heeft. In de zone vindt men ongeveer dertig kastelen, landhuizen en watermolens. Kastelen zijn kasteel Geusselt, Bethlehem, Jerusalem, Meerssenhoven, Vaeshartelt, Borgharen. Landhuizen zijn Withuishof, Severen, La Grande Suisse, Villa Kanjel, Kruisdonk, Klein Vaeshartelt, Zonnevang. Het is in Nederland nogal uitzonderlijk dat er zoveel kastelen en landhuizen op een paar vierkante kilometer bij elkaar liggen.

Om het kasteel ligt een slotgracht met vijver die gevoed wordt door een beek, de Kanjel. De naam komt van het Latijnse *canalis*: goot, riool, kanaal, afvoer. Het is een aftakking van de Geul. Achter het eiland rechts is een sluisje om de doorstroom te regelen. Er zwemmen karpers die, naar men zegt, vetgemest worden door de studenten. Er zijn ook rivierkreeftjes. Die worden gevangen om te worden bereid tot onder meer amuses in het restaurant.

Een deur in de toren met daarboven een ojiefboog, de accoladevorm.

Sinds 1953 is het landgoed in gebruik door de Stichting Katholieke Hogere Hotelschool, tegenwoordig Hotel Management School Maastricht. Deels als *Teaching Hotel Château Bethlehem* met zesentwintig kamers en deels als restaurant *L'Étoile*. Ze zijn er om de vaardigheden en praktijkervaring van de studenten te ontwikkelen.

We kunnen de gevelpartij van nu vergelijken met de tekening van Philippe. Verschillende delen in de gevel zijn samengevoegd en tot een geheel gemaakt. Het tweede gevelelement van links is verhoogd en heeft nadruk gekregen met een fraaie dakkapel. Het is met recht de hoofdingang. Er is een uitbouw aan de linkerkant. En voor de woning ligt een veranda, een bordes met overkapping. Daar is de entree, we gaan daar zo naar binnen. Er is een gang, links is de Franse Zaal.

De Franse Zaal bestaat uit drie halfopen ruimtes. In de hoeken van de plafonds is wat versiering in stuc. We zien een tafereel met tuingereedschap en een vaas met bloemen en ranken. En grote rozetten waaraan de luchters hingen. In een hoek een fraaie schouw met spiegel en versiering.

Aan de andere kant van de gang is er een kamer die mooi in stijl gebleven is, de Ontvangstkamer. Met beschilderde plafonds (door Paul Joseph Carpay uit Luik, 1822-1892), een fraaie schouw met spiegel en een bijpassende luchter. In de haard is een ijzeren haardplaat met versiering: twee wippende engelen.

In de hoeken zijn er wandzuilen of pilasters, halve pilaren die tegen een muur gezet zijn. Ze hebben net als gewone pilaren een basement en een kapiteel en dit kapiteel is Ionisch versierd met voluten, de twee krullen. Ook het plafond is beschilderd, net als onderstaand deurpaneel. We zien een wierookbrander.

Op de linkerpagina zien we een stuk van dat plafond, beschilderd stucwerk, erg overdadig. Het zijn vooral florale motieven: bladeren, ranken, bloemen. En daaronder de bekroning van de spiegel boven de schouw. En de rozet boven de luchter, we zien er vier donkerbruine putti's. De stijl is 19de eeuws.

Een spiltrap leidt ons naar de bovenkamer in het achtkante torentje. Op de begane grond is de trap van graniet, daarboven is die van hout. Boven is een halve vloer, de andere helft is voor het trapgat. Aan vier zijden zijn er vensters. In het plafond zit een luik, er is een ladder nodig om de spits te bereiken.

Een andere trap gaat naar de verdiepingen waar de kamers voor de gasten zijn. Hotelkamers aan gangen. Onder de kap zien we de balken van de kapconstructie. Deze hotelkamer is er fraai tussen gepast. Meer over de hotelkamers in Magazine 64 over de Hotelschool.

In de dikke ronde toren is een hotelkamer met twee verdiepingen, alles is groen. Maar natuurlijk valt de schouw uit 1707 op, de stijl is renaissance. Boven de haard zien we een schildering met een wapen met kroon, geflankeerd door een griffioen (links) en een leeuw. Het wapen is van Hendrik van Wassenaar Warmond, hij was tussen 1690-1709 landcommandeur van de balije Biesen. In twee velden zien we het zwarte kruis van de ridders van de Duitse orde. De andere twee velden zijn verder verdeeld in drie wassende manen en horizontale balken. In het midden een klein wapen met kruis.

De wapenspreuk staat eronder en die luidt: HIC ME DECORAVIT. Het is een chronogram, de hoofdletters vormen een jaartal in Romeinse cijfers: 1707. En de tekst betekent: deze (Hendrik van Wassenaar) heeft mij versierd.

Aan de muur zijn ook drie hedendaagse schilderingen te zien. Onder de linker zien we de spreuk SINE LABORE NIHIL, die betekent: Geen resultaat zonder inspanning. De middelste bestaat uit drie delen: *La Confrérie de la Chaîne des Rôtisseurs*, een internationaal gastronomische organisatie. Dan een tastevin, een wijnproefschaaltje om de kleur en helderheid van wijn te beoordelen en er vervolgens van te proeven en daaronder de ster van Maastricht, de gaststad. De rechter is een afbeelding van de tweekoppige adelaar, het heraldische wapen van het Heilige Roomse Rijk. Daar viel immers de Duitse Orde en dus ook het kasteel onder.

En een foto van de kapconstructie van de spits.

SINE LABORE NIHIL

Eigenlijk bestaat het gebouw uit twee delen: de luxe voorkant, de woning van de verschillende eigenaars, en het bedrijfsdeel dat er achter ligt. Met een poortgebouw, een binnenplaats en allerlei ruimtes die ooit voor opslag waren. Aangepast aan deze tijd, maar in de muren zijn nog blinde, hardstenen deurposten en ramen te zien.

We wandelen nog wat rond en genieten van het prachtige weer en van de fraaie aanzichten van het kasteel. En hoewel het gebouw een geweldige bestemming heeft als hotel en restaurant, is het toch heerlijk om even te vertoeven in de tijden van weleer en ons onder te dompelen in de grandeur van toen.

Te schaatsen op de vijver, als kind te struinen in de verborgen ruimtes van het kasteel, op je buik in het gras om in het water de vissen te zien zwemmen, op de veranda te zitten met aangenaam gezelschap of in een koets of automobiel door de poort te rijden naar de voorhof: we zijn weer thuis...

Maastricht in Beeld kortweg MiB

MiB is een fotomagazine voor liefhebbers van de stad Maastricht. De opzet is simpel: interessante onderwerpen, behoorlijke foto's, korte stukken tekst met wat uitleg en achtergronden en een nette layout.

Dit magazine is gratis en komt uit de Boekenkast van Peter Scheele: https://pjscheele.nl

Ik wens u veel kijk- en leesplezier.

Peter Scheele

Colofon
Camera: Panasonic Lumix LX100, Make II
Bewerking: Adobe Lightroom Classic 13.5.1
Opmaak: Apple Pages 14.2
Font: Odile Light van Kontour
Foto's, tekst en opmaak: Peter Scheele